

Zaaknummer 201902290/1

Zitting dd. 5-11-2020.

Toelichting namens IJsselmeervereniging en anderen

Geachte Staatsraden,

In deze zaak over industriezandwinning in het IJsselmeer maakten de natuurorganisaties zich het meeste zorgen over twee aspecten: ruimtelijke kwaliteit en ecologie.

De organisatie waar ik werk, It Fryske Gea, beheert grote delen van de Friese IJsselmeerkust, waaronder De Steile Bank en andere natuurgebieden nabij de locatie waar de firma Smals een industriezandwinning wilde initiëren. Het IJsselmeer kent een strenge bescherming tegen aantastingen van ruimtelijke kwaliteit en van natuurwaarden. In mijn betoog stip ik de waarden die in het geding zijn kort aan, om daarmee te illustreren dat gemeente De Fryske Marren op goede gronden het bestemmingsplan Industriezandwinning IJsselmeer heeft afgewezen.

Ruimtelijke kwaliteit

Voor **ruimtelijke kwaliteit** geldt dat rust, openheid, donkerte en stilte gekenmerkt worden door de *afwezigheid* van verstoring. Met een gebouw dat 22 meter hoog uit het IJsselmeer oprijst, waar vaarbewegingen, licht en lawaai van uitgaan zijn deze kwaliteiten weg uit een deel van het IJsselmeer. De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte zegt het als volgt in paragraaf 4.1 “Op het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer is de Europese Natura 2000-regelgeving van toepassing vanwege de unieke natuurwaarden in het gebied. Het IJsselmeer is daarnaast van (inter)nationaal belang omdat het een groot laaglandmeer is met landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten (als voormalige Zuiderzee) en een unieke weidsheid en openheid (rust, leegte, duisternis).” De verordening Romte van Provincie Fryslân benoemt eveneens als kernkwaliteit van het IJsselmeer de “Zeer grootschalige ruimte van het IJsselmeer”. Deze waarde openheid is onder meer uitgewerkt in “IJsselmeergebied, een ruimtelijk perspectief”, waarin professor Frits Palmboom zijn 10 gouden regels voor ruimtelijke kwaliteit voor het IJsselmeergebied heeft geformuleerd. Regel nummer 5 luidt: “Verdedig de grootste open maten in het gebied”. Deze open ruimten zijn op kaart aangegeven met pijlen (zie de bijlage). Het plangebied wordt door deze pijlen geduid als te behouden open ruimte. De gemeente heeft dan ook terecht geconstateerd dat dit initiatief in strijd zou zijn met vastgesteld beleid op het gebied van ruimtelijke kwaliteit.

Een industrie eiland voor zandwinning is schadelijk voor de ecologie.

Wij maken ons ernstige zorgen over de vogels die in het gebied foerageren en rusten, inclusief de nabijgelegen Steile Bank. Het gaat om vogelsoorten zoals Fuut, Brilduiker, Topper en Kuifeend. Dit zijn allen soorten die volgens het aanwijzingsbesluit Natura2000 IJsselmeergebied beschermd worden, waarbij de Brilduiker momenteel een zeer ongunstige staat van instandhouding kent en de andere soorten een matig ongunstige staat van instandhouding kennen. Onze zorgen betreffen verstoring, vertroebeling en het risico op inversie.

Voor wat betreft de effecten van verstoring: de hoog opgaande structuren, de zandwinning zelf en de vaarbewegingen zorgen ervoor dat deze watervogels naast het gebied zelf ook de wijde omgeving kunnen gaan mijden. Het gevolg is dat te weinig gebied om te eten en

rusten overblijft. De Fuut brengt de rui hier door, de meest kwetsbare periode waarin de vogels tijdelijk niet kunnen vliegen. Voor Kuifeend en Topper geeft het Natura2000 beheerplan aan dat voedselbeschikbaarheid een belangrijk knelpunt is, waarbij het belang van het plangebied als foerageergebied voor deze duikeenden groot is.

Vertroebeling speelt op diverse manieren mee: banken met zoetwatermossels in en nabij het plangebied kunnen door vertroebeling van het water afsterven, waarmee de beschikbaarheid van voedsel voor beschermde vogelsoorten afneemt. Daarnaast kan een laag slib op de nabijgelegen platen van de Steile Bank terecht komen, waarmee het areaal geschikt broedgebied van Visdieven en Kluten afneemt.

Inversie kan optreden bij diepe putten wanneer een diepe, koude, zuurstofloze laag die normaliter gescheiden is van de warmere bovenste waterlaag, naar boven komt. Dat kan leiden tot sterfte van vis en daarmee tot negatieve effecten op de voedselketen.

Voor de vogels is ook de optelsom van deze effecten onderling van belang (interne cumulatie): als een vogel weinig rust krijgt en minder voedsel kan vinden versterken de negatieve effecten elkaar. Daarnaast is er sprake van een optelsom met andere initiatieven in het IJsselmeer (externe cumulatie), waaronder de aanleg van windparken. Om dat voor u concreet te maken: bijvoorbeeld de Brilduikers en Kuifeenden die verstoord worden bij windpark Fryslân, worden geacht om onder andere in dit plangebied een veilig heenkomen te vinden. Als zij hier minder voedsel vinden, omdat de mosselbanken zijn afgenomen, en hier eveneens verstoord worden is er geen adequate bescherming van deze soorten, die al een slechte staat van instandhouding kennen. Bij dergelijke soorten is ieder negatief effect direct een significant negatief effect.

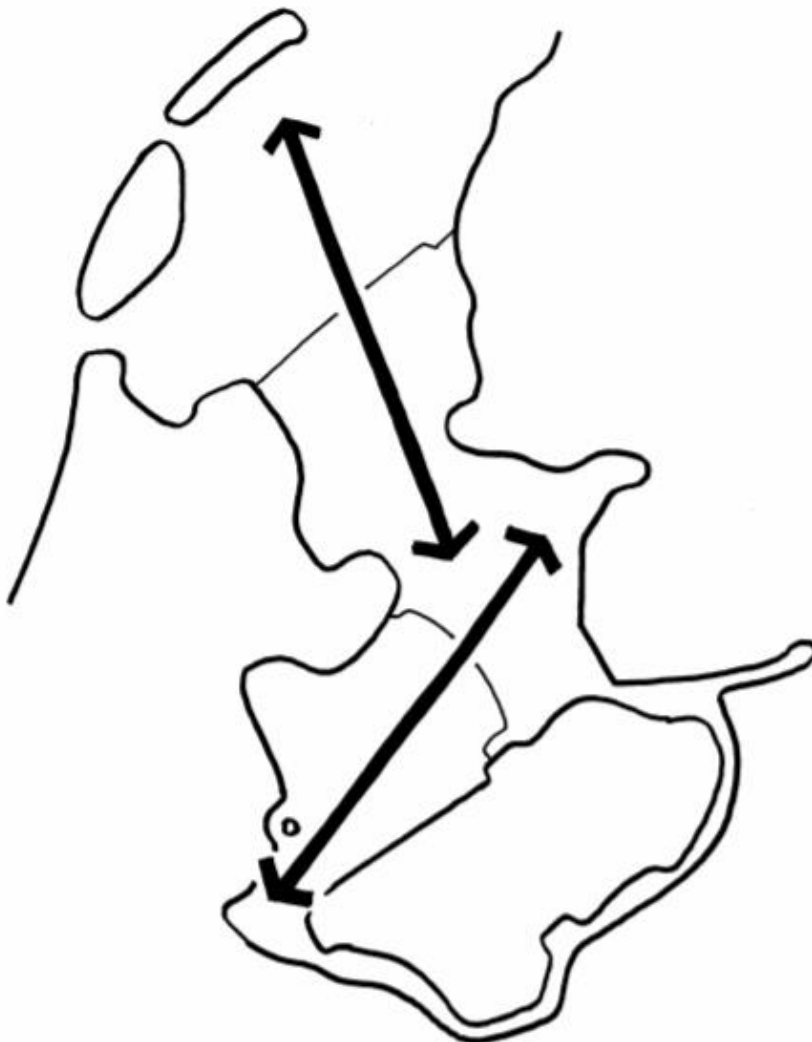
Ook op het gebied van ecologie heeft de gemeente De Fryske Marren naar onze mening op goede gronden besluiten om dit plan niet toe te staan.

Olterterp, 2-11-2020

Chris Bakker
Adjunct-directeur, It Fryske Gea

Bijlage: Visualisatie Open ruimten IJsselmeergebied

Deze visualisatie is gemaakt door Professor Frits Palmboom als onderdeel van zijn 10 gouden regels het IJsselmeergebied. De visualisatie hoort bij regel 5: "Verdedig de grootste open maten in het gebied". De gouden regels zijn een eindproduct van het werk van professor Palmboom bij zijn invulling van de "Van Eesteren leerstoel", gericht op onderzoek naar de ruimtelijke kenmerken van het IJsselmeergebied. De gouden regels zijn tevens overgenomen in het boek "IJsselmeergebied, een ruimtelijk perspectief".

<https://www.agendaijsselmeergebied2050.nl/documentatie/publicaties/2016/12/08/10-gouden-regels-voor-het-ijsselmeergebied>